

فصول قانونی حقوق تجارت ۱

مواد ۱ تا ۱۹ و ۳۳۵ تا ۴۱۱ در نظم تطبیقی با قوانین خاص

باب اول - تجار و معاملات تجاری

مواد ۱-۵ ص ۱۷ حقوق تجارت ۱

باب دوم - دفاتر تجاری و دفتر ثبت تجاری

مواد ۶-۱۹ ص ۶۶ حقوق تجارت ۱

فصل اول - دفاتر تجاری مواد ۶-۱۵ ص ۶۸ حقوق تجارت ۱

فصل دوم - دفتر ثبت تجاری مواد ۱۶-۱۹ ص ۷۱ حقوق تجارت ۱

باب ششم - دلالتی

مواد ۳۲۵-۳۵۶ ص ۳۲ حقوق تجارت ۱

فصل اول - کلیات مواد ۳۲۵-۳۲۷ ص ۳۲ حقوق تجارت ۱

فصل دوم - اجرت دلال و مخارج مواد ۳۲۸-۳۵۵ ص ۳۳ حقوق تجارت ۱

فصل دوم - دفتر ماده ۳۵۶ ص ۳۴ حقوق تجارت ۱

باب هفتم - حق العمل کاری (کمسیون)

مواد ۳۷۶-۳۵۷ ص ۳۷ حقوق تجارت ۱

باب هشتم - قرارداد حمل و نقل

مواد ۳۹۲-۳۷۷ ص ۳۹ حقوق تجارت ۱

باب نهم - قائم مقام تجاری و سایر نمایندگان تجاری

مواد ۴۰۱-۳۹۵ ص ۴۲ حقوق تجارت ۱

باب دهم - ضمانت

مواد ۴۱۱-۴۰۲ ص ۶۲ حقوق تجارت ۱

فصول قانونی حقوق تجارت ۲

مواد ۲۰ و ۹۴ تا ۲۲۲ ق.ت. و ۱ تا ۳۰۰ لایحه اصلاحی
در نظم تطبیقی با قوانین خاصه

باب سوم - شرکت‌های تجاری

مواد ۲۰-۲۲۲ ص ۸۱ حقوق تجارت ۲

فصل اول - در اقسام مختلفه شرکت‌ها وقواعد راجع به آنها

مواد ۲۰-۱۹۴ ص ۸۱ حقوق تجارت ۲

مبحث اول - شرکت سهامی مواد ۳۰۰-۱۰۱ ق.ت. ص ۸۲ حقوق تجارت ۲

مبحث دوم - شرکت با مسئولیت محدود مواد ۹۴-۱۱۵ ص ۹۲ حقوق تجارت ۲

مبحث سوم - شرکت تضامنی مواد ۱۴۰-۱۱۶ ص ۹۳ حقوق تجارت ۲

مبحث چهارم - شرکت مختلط غیر سهامی مواد ۱۶۱-۱۴۱ ص ۹۳ حقوق تجارت ۲

مبحث پنجم - شرکت مختلط سهامی مواد ۱۸۲-۱۶۲ ص ۹۴ حقوق تجارت ۲

مبحث ششم - شرکت نسبی مواد ۱۸۹-۱۸۳ ص ۹۴ حقوق تجارت ۲

مبحث هفتم - شرکت‌های تعاونی تولید و مصرف مواد ۱۹۴-۱۹۰ ص ۹۴ حقوق تجارت ۲

فصل دوم - در مقررات راجع به ثبت شرکت‌ها و نشر شرکت‌نامه‌ها

مواد ۲۰۱-۱۹۵ ص ۹۶ حقوق تجارت ۲

فصل سوم - در تصفیه امور شرکت‌ها مواد ۲۱۸-۲۰۲ ص ۲۸۱ حقوق تجارت ۲

فصل چهارم - مقررات مختلفه مواد ۲۲۲-۲۱۹ ص ۲۹۹ حقوق تجارت ۲

فصول قانونی حقوق تجارت ۳

مواد ۲۴۳ تا ۳۳۴ ق. ۵ و ۱ تا ۲۵ ق. ۵ ج
در نظم تطبیقی با قوانین خاص

باب چهارم - برات - فته طلب - چک

مواد ۳۱۹-۲۲۳	ص ۳۱۵ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۰۶-۲۲۳	ص ۳۱۵ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۲۷-۲۲۳	ص ۳۱۵ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۲۸-۲۲۸	ص ۳۲۶ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۴۰-۲۳۹	ص ۳۳۷ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۴۴-۲۲۱	ص ۳۳۷ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۲۸-۲۲۵	ص ۳۳۷ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۵۱-۲۲۹	ص ۳۳۸ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۶۹-۲۵۲	ص ۳۳۹ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۷۲-۲۷۰	ص ۳۴۱ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۹۲-۲۷۲	ص ۳۴۱ حقوق تجارت ۳
مواد ۲۹۷-۲۹۳	ص ۳۴۲ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۰۴-۲۹۰	ص ۳۴۲ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۰۶-۳۰۵	ص ۳۴۵ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۰۹-۳۰۷	ص ۳۱۵ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۱۷-۳۱۰	ص ۳۱۶ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۱۹-۳۱۸	ص ۳۲۶ حقوق تجارت ۳
مواد ۳۲۲-۳۲۰	ص ۳۲۷ حقوق تجارت ۳

باب پنجم - اسناد در وجه حامل

مواد ۳۲۲-۳۲۰

فصول قانونی حقوق تجارت ۲

مواد ۴۱۲ تا ۵۷۵ ق.ت و ۱ تا ۶۰ ق.ا.ت.ا.و.
در نظم تطبیقی با قوانین خاص

باب یازدهم - در ورشکستگی

فصل اول - در کلیات ماده ۴۱۲ ص ۲۰۷ حقوق تجارت ۲
فصل دوم - در اعلان ورشکستگی و اثرات آن مواد ۴۱۳-۴۲۶ ص ۲۲۵ حقوق تجارت ۲
فصل سوم - در تعیین عضو ناظر مواد ۴۲۷-۴۳۲ ص ۲۴۲ حقوق تجارت ۲
فصل چهارم - در اقدام به مهر و موم و مواد ۴۳۳-۴۳۹ ص ۲۴۴ حقوق تجارت ۲
فصل پنجم - در مدیر تصفیه مواد ۴۴۰-۴۴۲ ص ۲۴۵ حقوق تجارت ۲
فصل ششم - در وظایف مدیر تصفیه مواد ۴۴۳-۴۴۵ ص ۲۴۵ حقوق تجارت ۲
فصل هفتم - در قرارداد ارفاقی مواد ۴۷۶-۵۱۳ ص ۲۸۳ حقوق تجارت ۲
فصل هشتم - در اقسام مختلفه طلبکارها مواد ۵۱۴-۵۲۱ ص ۳۷۵ حقوق تجارت ۲
فصل نهم - در تقسیم بین طلبکارها مواد ۵۲۲-۵۲۷ ص ۳۷۶ حقوق تجارت ۲
فصل دهم - در دعوی استرداد مواد ۵۲۸-۵۳۵ ص ۴۹۳ حقوق تجارت ۲
فصل یازدهم - در طرق شکایت مواد ۵۳۶-۵۴۰ ص ۳۳۰ حقوق تجارت ۲

باب دوازدهم - در ورشکستگی به تقصیر و ورشکستگی به تقلب

فصل اول - در ورشکستگی به تقصیر مواد ۵۴۱-۵۴۸ ص ۴۱۸ حقوق تجارت ۲
فصل دوم - در ورشکستگی به تقلب مواد ۵۴۹-۵۵۰ ص ۴۱۹ حقوق تجارت ۲
فصل سوم - در جنحه و جنایاتی که مواد ۵۵۱-۵۵۸ ص ۴۱۹ حقوق تجارت ۲
فصل چهارم - در اداره کردن اموال تاجر مواد ۵۵۹-۵۶۰ ص ۴۲۰ حقوق تجارت ۲
باب سیزدهم - در اعاده اعتبار مواد ۵۶۱-۵۷۵ ص ۴۹۸ حقوق تجارت ۲

باب چهاردهم - اسم تجارتهی مواد ۵۷۶-۵۸۲ ص ۷۲ حقوق تجارت (کلی)

باب پانزدهم - شخصیت حقوقی مواد ۵۸۳-۵۹۱ ص ۱۴۸ حقوق تجارت (کلی)

باب شانزدهم - مقررات نهایی مواد ۵۹۲-۶۰۰ ص ۵۰۵ حقوق تجارت (کلی)

بررسی تطبیقی شناسایی تاجر

مواد ۱ الی ۵ قانون تجارت در نظم تطبیقی با قوانین خاص

تجار و معاملات تجارتي

ماده ۱ - تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجارتي قرار بدهد.

ماده ۲ - معاملات تجارتي از قرار ذیل است:

- ۱- خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از اینکه تصرفاتی در آن شده یا نشده باشد.
- ۲- تصدی به حمل و نقل از راه خشکی یا آب یا هوا به هر نحوی که باشد.
- ۳- هر قسم عملیات دلالی یا حق العمل کاری (کمسیون) و یا عاملی و همچنین تصدی به هر نوع تأسیساتی که برای انجام بعضی امور ایجاد می شود از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات و غیره.
- ۴- تأسیس و به کار انداختن هر قسم کارخانه مشروط بر اینکه برای رفع حوائج شخصی نباشد.
- ۵- تصدی به عملیات حراجی.
- ۶- تصدی به هر قسم نمایشگاه های عمومی.
- ۷- هر قسم عملیات صرافى و بانكى.
- ۸- معاملات برواتی اعم از اینکه بین تاجر یا غیر تاجر باشد.
- ۹- عملیات بیمه بحری و غیر بحری.
- ۱۰- کشتی سازی و خرید و فروش کشتی و کشتیرانی داخلی یا خارجی و معاملات راجعه به آنها.

ماده ۳ - معاملات ذیل به اعتبار تاجر بودن متعاملین یا یکی از آنها تجارتي محسوب می شود:

۱- کلیه معاملات بین تجار و کسبه و صرافان و بانکها.

۲- کلیه معاملاتی که تاجر با غیر تاجر برای حوائج تجارتي خود می نماید.

۳- کلیه معاملاتی که اجزاء یا خدمه یا شاگرد تاجر برای امور تجارتي ارباب خود می نماید.

۴- کلیه معاملات شرکت های تجارتي.

ماده ۴ - معاملات غیر منقول به هیچ وجه تجارتي محسوب نمی شود.

ماده ۵ - کلیه معاملات تجار تجارتي محسوب است مگر اینکه ثابت شود معامله مربوط به امور تجارتي نیست.

قانون تملک آپارتمانها - مصوب اصلاحی ۱۳۷۶

ماده ۵ - انواع شرکت های موضوع ماده ۲۰ قانون تجارت که به قصد ساختمان خانه و آپارتمان و محل کسب به منظور سکونت یا پیشه یا اجاره یا فروش تشکیل می شود از انجام سایر معاملات بازرگانی غیر مربوط به کارهای ساختمانی ممنوعند.

قانون راجع به دلالت - مصوب ۱۳۱۷

ماده ۱ - تصدی به هر نوع دلالتی منوط به داشتن پروانه است.

ماده ۹ (اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۰۸) - هر کس که بدون اخذ پروانه به شغل دلالتی مشغول گردد و یا قبل از انقضاء ممنوعیت به دلالتی اشتغال ورزد به حبس تأدیبی از شش ماه تا دو سال با به غرامت از ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ تا ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال محکوم خواهد شد.

آیین نامه دلالت معاملات ملکی - مصوب ۱۳۱۹

ماده ۹ - کسانی که بخواهند در آتیه شغل دلالتی معاملات ملکی را اختیار نمایند باید قبلاً طبق مقررات قسمت اول این آیین نامه پروانه تحصیل کنند و قبل از صدور پروانه حق اشتغال به دلالتی معاملات ملکی را ندارند.

آیین نامه استملاک اتباع خارجه - مصوب ۱۳۲۸

ماده ۳ - اتباع خارجه می توانند مشروط به شرایط ذیل، ملکی را استملاک نمایند؛
ج - در کشور متبوع متقاضی، اتباع و شرکتها و مؤسسات ایرانی هم حق استملاک داشته و بتوانند لااقل همان مقدار ملک را عملاً تحصیل نمایند.

بررسی تطبیقی عناصر فرمول ایجاد تاجر

وجود شخص

مقصود از واژه «کسی» در ماده ۱ عبارت از هر «شخصی» اعم از حقیقی یا حقوقی است.

◀ شرکت‌ها نیز با فرمول ماده ۱ و رعایت تشریفات خاص مربوطه، تاجر می‌شوند.

◀ کسبه جزء نیز با فرمول ماده ۱ تاجر به شمار می‌آیند. البته پس از رعایت عناصر مزبور و تاجر شدن، از تکالیف و مسئولیت‌های تاجر معاف‌اند.

شغل معمول

معیار تشخیص شغل معمول از غیر معمول، صرفاً و الزاماً تکرار مرسوم نیست؛ بلکه ملاک این است که به واسطه شغل معمول، امرار معاش صورت گیرد و به نوعی درآمد غالب شخص از آن طریق باشد؛

◀ ولو اینکه تکرار عرفی نداشته باشد. (بلکه نظم منطقی و استمرار کفایت می‌نماید.)

◀ ولو اینکه شغل انحصاری نباشد.

◀ ولو اینکه شغل اول نباشد.

◀ ولو اینکه مباشرت در آن نباشد.

خود را

به تعبیر ماده ا.ق.ت؛ شخص باید شغل معمول **خود را** عمل تجاری قرار دهد. یعنی عملیات تجاری باید به نام و به حساب خود شخص صورت گیرد تا وی را تاجر نماید و الا اگر شغل معمول به نمایندگی و به نام و به حساب آمر انجام شود، آمر را تاجر خواهد کرد و انجام‌دهنده آن تاجر نخواهد بود.

بنابراین؟

◀ اجزاء (کارمندان)

◀ خدمه یا شاگرد

تجارتخانه

◀ قائم مقام تجاری

◀ مدیران شرکت

و ... را نمی‌توان به واسطه آن اعمال تجاری، تاجر به شمار آورد زیرا عمل برای خود آنها نیست.

انجام معاملات تجاری

مهمترین عنصر تاجر سازی، انجام یکی از اعمال تجاری مذکور در ماده ۲ ق.ت است. در خصوص این عنصر مهم باید دقت داشت که؛

◀ فقط اعمال تجاری ذاتی مذکور در ماده ۲ تاجر ساز است و پس از ایجاد تاجر، تاجر اعمال تجاری تبعی ساز است که در ماده ۳ به آن‌ها اشاره شده است.

◀ اعمال تجاری ذاتی حصری است و به دو دسته کلی تقسیم می‌شود؛

۱- اعمالی که «خود آن‌ها» تجاری محسوب می‌شوند و نه «تصدی» به آن‌ها که عبارتند از اعمال بندهای (۱ و ۳ و ۴ و ۷ و ۸ و ۹)

۲- اعمالی که «تصدی» به آن‌ها تجاری محسوب می‌شوند و نه «خود آن‌ها» که عبارتند از اعمال بندهای (۲) (تصدی حمل و نقل)، (۳) (تصدی تأسیسات)، (۵) (تصدی حراجی)، (۶) (تصدی نمایندگی عمومی)

**شخص
حقیقی**

❁ اصولاً هر فرد حقیقی تحت شرایط قانونی، می تواند با فرمول ماده ۱ قانون تجارت، تاجر شود.

❁ **شخص حقوق عمومی؛**

الف < شرکت دولتی تجاری: اشخاص حقوقی تاجری هستند که به حکم قانون تأسیس می شوند و بیش از پنجاه درصد سرمایه آن ها متعلق به دولت است و طبق ماده ۳۰۰ لایحه اصلاحی اولاً مشمول قانون تأسیس خود و سپس اساسنامه و در نهایت مشمول لایحه اصلاحی تجارت هستند.

ب < شرکت دولتی غیر تجاری: تاجر نیستند و طبق ماده ۵۸۷ به محض ایجاد و بدون ثبت شخصیت حقوقی دارند.

ج < دولت: دولت تاجر نیست چرا که هدفش سودآوری نیست، بلکه وظیفه اش اداره مملکت است.

د < مؤسسه عمومی غیر دولتی: مؤسسه عمومی مثل شهرداری و کمیته امداد، تاجر نیست زیرا هدفش ارائه خدمات است و نه سودآوری.

❁ **شخص حقوق خصوصی؛**

الف < شرکت تجاری: اصولاً شرکت های تجاری، اشخاص حقوقی هستند که با همان عناصر ماده ۱ ق.ت خصوصاً انجام اعمال تجاری ذاتی، تاجر محسوب می شوند و اصطلاحاً موضوعاً تجاری اند. (بنده ۲ تا ۷ ماده ۲۰ ل.ا.ق.ت) ولی استثنائاً شرکت سهامی عام طبق ماده ۲ ل.ا.ق.ت، شخص حقوقی است که به مرحله تاجر است ولو اینکه اعمال تجاری ذاتی انجام ندهد. (بنده ۳۰ ل.ا.ق.ت) اصطلاحاً این نوع شرکت ها، شرکت های شکلاً تجاری محسوب می شوند.

ب < شرکت غیر تجاری: مؤسسات و شرکت های غیر تجاری، اشخاص حقوقی غیر تاجری هستند که قصد انتفاع در آن ها شرطیت ندارد (می توانند با قصد انتفاع باشند مثل مؤسسات انتفاعی و یا بدون قصد انتفاع باشند مثل مؤسسات غیر انتفاعی، انجمن های خیریه و سازمان های مردم نهاد) و به صرف ثبت طبق ماده ۵۸۴ ق.ت شخصیت حقوقی پیدا می کنند.

این ها در حالی است که در شرکت های تجاری قصد انتفاع شرطیت دارد و انجام اعمال تجاری لازمه تاجر شدن آن ها است.

**شخص
حقوقی**